

II. tečaj
1849.

V četertik 22. svečana.

8. list
I. polovice.

Čbelica izgled mladenča.

Cveteča planina
Se lepo razšira,
U njo se izliva
Tok hladniga vira.
Tu pisane lepe
Cvetlice cvedejo,
Z njih žejne čbelce
Sladkočo pijêjo.

Donašajo hipno
U svoje domove,
Se vernejo brati
Na rožice nove.
Ker delajo pridno,
Jim hitro dan mine,
U vednihu trudu
Življenje jim zguine.

Planina prelepa
Je nam domovina,
Opira se ona
Na svojiga sina.
Cvetlice so šole,
Preljubi mladenček!
In méd je uk záte,
O verli učénček!

Nevtrudno prebiraj
Podučne ti knjige,
Si s pridam razdiraj
Tamote verige.
Le uci se, ljubi!
Mladost je čas setve;
Ne vstraši se truda,
In mnogo bo žetve.

Andrej Likar.

Slépec s plunko, *)

ali

nehvaležni sin.

(Prestavil iz ilirskiga jezika *Andrej Likar.*)

Pri kraljevskim svetovavcu Redoviču v nekim glavnim méstu je bilo izbrano društvo. Ravno so se hotli vsésti, de bi si dolgi zimski večer z igro okraj-

*) Plunka ali harpa (Harfe).

šali, ko lépa kočija pred vratmi obstane, in kmalo potim Zlobovič, mlad pravdoznanec (Advokat) v sobo stopi. Célo družtvo se je radovalo nad njegovim prihodam; zakaj zavoljo svojiga lépiga ponašanja, in posebniga načina *) druge razveseljevati, je bil povsod po volji in prijeten. Verh téga je bil učen, in hvale vrédnih lastnóst. Vprašan od svetovavca, zakaj de ni popred prišel, odgovori: Neki slépi óče je bil pri meni, in mi je pravdo zročil, katero ima s svojim sinam. Ta nehvaležni sin neče svojimu nesrečnemu in starimu očetu létuiga živeža dati, ktériga mu je obečal, ko je gospodarstvo od očeta prevzel. V revšini živí zdaj óče, nehvaležni sin pa v vsi obilnosti. Jez pa, reče on, bom téga hudodélnika osramotil, in revšinu očetu ne samo pravico, ampak tudi osveto (maševanje) pridobil. Célo družtvo ga je hvalilo zavoljo lepiga sklepa. Svetovavec pak je stisnil serčno njegovu rokó, in mu skazal vse spoštovanje. „Gorjé“, reče on, „gorjé vsakimu sinu, kateri svoje stariše zametuje. Poprej, ali poznej ga bo zadéla božja osveta, in zaničvanje ljudi.“

Sédli so zatim zopet k igri. Veliko denarja je ležalo na mizi. Zlobovič pa je bil jako (zlo) srečin. — Na enkrat se zasliši na dvoru plunka, in možki glas je pel zraven nje žalostno pesem, ktera je revšino slepote izrazila, in čutljivo serce na milost gibala. Ko je bila pesem končana, reče igrač z milim glasam: Podajte nesrečnemu slépimu starcu kakšin dar za božjo voljo.

„Ta človek zna dobro na plunko igrati, reče svetovavec, pokličimo ga noter. On nas bo razveseljeval, in mi bi iméli priliko mu miloserčnost skazati. Vi, gospod Zlobovič, dobivate danes. Vém, de se zna samo od vas ta ubogi človek kakšin tóljer nadjati, zakaj vi ste varh slépih.“ Družtvu je to dopadlo, in slepca so poklicali. — On pride, starček s snežnobélo glavo, peljan za roko od eniga dečka. Na njegovim obrazu se je vidila dobrota in žalost. Vsi so milo pre-

*) Način ali víža.

mišljevali, in željno poslušali žalostno pesém. Serca ganjen svetovavec stopi k njemu, prime ga za roko, in vpraša, če je že več časa slép.

Slépec: Že dve leti, dobri gospod! Ah jez nisim mislil, de bom moral kterikrat pomilovanje družih iskati. Dati je bolje kakor prejéti, sim vedno mislil. Delal sim nevtrudljivo, in Bog je blagoslovil (požegnal) mojo marljivost takó, de sim zamogel še kterimu nesrečnimu solze posušiti. Oh, zdaj je pa drugači! Bog je hotel tako imeti, naj bo česeno njegovo imé.

Svetovavec: Kteriga rokodelstva ste pa bili?

Slépec: Prav koristniga. — Bil sim čevljar v neki vasi, in ker sim si prizadeval pošten in zdušin biti, in ker sim k temu še dobro delal, sim imel dovoljno zaslužbo, in čez nektere leta sim zamogel majhno premoženje kupiti. Vse mi je šlo srečno od rok; zakaj nikoli nisem kaj počel, kar bi ne bil razumel. In ko sim že nekoliko blagá spravil, sim živel tako varčno, kakor poprej, ko se nisim razun na pol poderte hišice in verta družiga na svetu imel. Ko so bili moji sosedje v kerčmi, sim vzel plunko v roke, ali sim pa bral kakšne koristne bukve.

Svetovavec: Kdo pa vas je vergel v tako nesrečo?

Slépec: Kdo? — Ah Bog! — moj lastni sin, De, moj lastni, edini sin. — On zdaj po gospósko in v obilnosti živi, ko jez vsaki, meni iz miloserčnosti podani kosček hrupa s kervavimi solzami močim.

Svetovavec: Takó, je li mogoče! vaš lastni sin? on pa v obilnosti živi, pravite?

Slépec: Tako je; z odgojenjem (izrejenjem), ktero sim mu dal, sim mu pot do bogastva in časti odperl. — Zdaj ima on korist od tega, kar sim mu jez daroval. Ah! — zdaj pa on mene, svojiga očeta zametuje.

Svetovavec: Strašno, strašno!

Slépec: De bi bil njega na vseučilišu *) izder-

*) Vseučiliše (Universitát) je z eno besedo sedma in osma, deseta, pravdoznanska in zdravničarska šola. Vr.

žati zamogel, sim sam sebi vse odtegnil, — vse kar si človek odtegniti more. — On je nakupil mnogo izbranih knjig (bukev), in jez sim prodal eno njivo, de sim jih plačal. — On si je napravil drage oblačila, zašel je v roké goljufnih igravcov, zakopal se v dolgé; in jez sim prodal dva lépa travnika, de njegove dolgé poplačam. On je želel pravdoznanec postati, in po tim v glavnim mestu živéti; in jez sim prodal vse drugo premoženje, verh tega še lišo, in denarje njemu izročil. — Ah mislil sim, kader moj sin srečen postane, de bom jez pri njem tudi srečno živel. Na rokah, sim mislil, me bo nosil, hranil, spoštoval, in enkrat s solzami moje oči zatisnil. Takó sim mislil, in vse, kar sim storil, sim rad. — Pa, o Bog! kako sim se goljfal. —

(Konec sledí.)

Kako se dajo gosence končati?

Za mladost na kmetih.

V sadjoreji kaj znajdeni gosp. Franc Pirc, zdaj oznanovavec katolske vere v Ameriki, so spisali v letu 1835, ko so bili še fajmošter pri sv. Jerneji v Pečah na Krajskim bukvice: „Krajski vertnar.“ Iz teh zlata vrednih in iz drugih bukvic bomo slovenski mladosti na kmetih večkrat kaj zastran sadjoreje povédali. Sadje kmetovavcu veliko veliko verže. Ali sadjoreja je pri nas v nekterih krajih še zlo zanemarjena. Zakaj? Zato ker so ljudje dosihmal še premalo v té reči podučene bukve brali. — Berite, pridni mladenci! kar vam bo Védež od sadjoreje pravil, prav pazljivo. Ne bo vam žal. Vam primerjene opravila pa z dovoljenjem starišev že zdey opravljajte. Postavim gosence vsaj na nižjim drevji 10, 12 let stari sinek namesto očeta lahko otrebi. Pa se več družiga lahko opravi, in tako k zboljšanju premoženja pripomore, ki bo morde pozneje njegovo. Zdey je ravno čas gosence trebiti, ki drevju strašno veliko škode napravijo. Kakó se to stori?

De bi to škodljivo žival končati ali saj kaj zmanjšati zamogli, je treba saj nekoliko njih plemena poznati, kterih je več ko 40. Nar hujši gosence zaležejo v veliki obilnosti nekaki neleteči metulji, kteri okoli vsih svetih iz zemlje pridejo, po deblu v drevje zlezejo, in po cvet-

nih popkih po samič zalego spravijo, iz ktere se v pomlad majhni červiči izredé in cvetje nar pred končajo, potlej pa se po perji na milijone razlezejo. Drugi metulji svojo zalego v jeseni v perje zapredejo, iz ktere se gosenci izlezajo, kader je drevje že zeleno.

Še drugi metulji naredé zalego v jeseni po mladikah na drevji, de se vidi kakor srebern perstan s svitlimi jagodami, ktere se okoli sv. Jurja oživé.

Nar več metuljev pa stori mlado zalego za kožo in po spoknjah ali špranjah starih drevés, ali pa med rogovilami po vejah.

Veliko je metaljev, kteri svojo zalego izredé v zemlji. Veliko pa je tudi taci, de še v pomladi po perji svoj zarod nastavijo, in sadju zlo škodvajo. De boš, kar je mogoče drevje pred takimi škodljivimi živalimi obvaroval, moreš:

- 1) Vsako leto drevje v pomladi čisto otrebiti, in staro skorjo ostergati, de ne bodo metulji tako lahko zalege vanjo naredili, in drevje bo zdravo.
- 2) V jeseni in pomladi drevje vselej dobro preglej, -de boš goseno zalego zaterl. Kterokoli po zavitim suhim perji, po mladikah ali po deblu zagledaš, odreži in na ognji sožgi zalego, predin se gosence po drevji razlezejo. (Z visocih vej se mešičevje v sili lahko z dolgim na koncu razkranim kolam odlama. Nar boljši pa so za to nalaš narejene škarije na kol nataknjene.)
- 3) Če so se pa že gosence po drevji razlezle, vsak večer pozno in zjutrej zgodej veje potresi, de bodo odpadle. Pa spodej kaj pogerni, de jih vjameš in pomoriš.

(Konec sledi.)

Kaznovano terpinčenje žival.

Ožbè je dražil in mučil nedolžno živinico, kjer in kakor je mogel. Njegovo nar veči veselje je bilo s palico v roki za živino dirjati in jo nevsmiljeno biti. Večkrat so ga drugi otroci opominjali, de naj z ubogo živino takó

gerdó ne dela! Pa terdoserčni Ožbè se temu le smeja. Ko je bil veči in močnejši, je z majhnimi otroci ravno takó delal. Večkrat jih je prètepal, in potém ko so jokali, se je rohljal.

Enkrat gre prav sam mimo neke kmetiške hiše. Pred hišo vidi dve zvezani ovci, in nobeniga človeka zraven. Gré tje. Volno puli ovčicama in ju z nogami suje. V hiši pri oknu stoji mož in nevsmiljeno početje fantalina vidi. Počasi in tiho odderza vrata in — na skok zgrabi poredneža za ušesa. Zruka ga, „de je tri sonca vidil, in dá mu en par tak gorkih zaušnic, de so mu vsi zobjé klopotali. „O joj! joj! joj! boli! boli!“ vpije porednež iz celiga gerla. „Takó!“ reče mož, „kaj bolí? Tudi ubogo živino bolí, jo mučiti in terpinčiti. Dobro to pomni!“

Od te ure ni več Ožbè ne otrók, ne živine mučil.

Živalica je božja stvar,
O ne terpinči je nikár!

Fr. Cegnar.

Ne obupaj nikoli!

Ni ravno dolgo, kar je francozk ribič v reki Oazi ribe lovil. Do terdne noči je lovil, pa nič vjel. Solze mu stopijo v oči, in zdahne: „Vidim, de moje rokodelstvo nikakor ne more mene, moje žene in mojih otrók rediti!“ Nesrečna misel ga pripravi, de že nakani obupati in v vodo skočiti. Pa ravno ta misel, namreč na ljubo ženo in priserčne otroke mu brani grozovitni sklep izveršiti. Tinčasi pa de misli — misli, kakó bi nocoj vsaj za revne otročiče kruha dobil, potegne močáu vihár in ga verže v vodo. Valovi so ga kmalo sred reke zanesli. Tode revež zdej ne misli več na smert, ampak na rešenje. Napenja se in plava v tami po vodi in sicer po čutenji proti brégu (Ufer). Srečno priplava do suhiga unstran reke, ko sta hotla ravno dva razbojnika nekiga popotnika vbiti in mu denarje pobrati. Vgledati pa ribča, ki je iz vode lezel, mislita de je pošast, in strahú pobégneta. Popotniku se po tim takim ni nič zgodilo. Prepričan pa, de mu je revni ribič, čeravno nevedama življenje in premoženje rešil, je siromaka z lepim zneskam denarja obdaril. Ko ribič ves

moker, pa s toliko denarja pozno domn pride in vse-pové, padejo vsi na koléna in hvalijo Boga.

Kakó se smodník dela.

Smodník, strelni prah ali pulfer od latinske besede „pulvis“ (prah), se dela iz zmesi solitarja, žvepla in pa oglja.

Solitar je nekaka belkasta, večidel previdljiva, svitla sol, ki ima tako lastnost, de stopljena na ognji sama na sebi pri miru teče. Če ji pa prideneš kakšno reč, ki lahko zgorí, jo naglo vžge in sfolá (pogorí). — Černo oglje ali voglenje in rumeno žveplo mende vsak pozná.

Te tri reči se nar prej vsaka posebej zmló, presejeje in po potrebi odméríjo. Za cent smodníka se vzame solitarja 76, oglja 14, žvepla 9 délov in vsaciga še nekoliko čéz. — Oglje mora biti prav čisto. Torej se v posebnih posodah žge, de se kaj perstí ali péška ne primeša. — Iz presijanih treh delov se zmés naredí. Se še enkrat v nalaš za to narejenim mlinu na gladkih kamnih iz marmeljna (Marmor) prav na drobno zmelje. Med mlenjem se ta od oglja črna moka dobro meša in škropí, de je vlažna (feucht). Kader iz mlina pride, se preseje z rešéti, ki imajo dua iz kože. Vlažna moka se pri sejanju v rešetu sprime in pada skozi luknjice v podobi drobniga zernja. Manjši ko so luknjice rešeta, drobneji je. Zernje se nató na solncu ali pa v kurjenih stanicah suši. Pri tem opravilu se pa móra neizrečno skerbno ravnati, de se smodník ne vžgè. Posušeno zernje iz popisane moke je smodník.

Če se hočejo prav okrogle zèrnica imeti, se dene smodník v vozévnice, to je dolge, pa vozke sode. Te se z smodníkam do polovice napolnijo. Nató jih umetno narejena kolesa nekoliko ur sučejo. Zernje po tim takim v vozévnicah ob doge in samo ob sebe bije. Zgubí takó vogle, in je okroglo, ko de bi bilo vlito.

Vraže ali prazne vere.

Pravijo: Če se s stolam kleca, kakšno živinče pri liši šantavo (kruljevo) postane. (Nam se pa bolj verjetno zdi, da vtegne potem stol šantov postati, ali se mu pa celó noga vlomiti, če ni kaj terden.)

Če yôla noga boli, obvežejo v nekterih krajih nogo stolu. (Če pa kakiga človeka noga boli, komú pa tačas? Mende pa vôlu. — Bog daj norcam pamet!)

Drobtinice.

Pervi plug. *) — Pervi plug ali drevo za orati je našel Noe, vpregel voli in oral okoli léta 1660. Poprej se je mogla zemlja z matikami in lopatami prekopávati.

Pepelnica. — De se imajo kristjani prvo sredo v postu pepeliti, to je, da jim imajo duhovni v cerkvi pepel na glavo trositi rekoč: „Spomni se človek, da si pepel, in da se boš v pepel sprebernil“ — je prvi zapovedal papež Gregor Véliki, ki je začel v letu 590 vladati. In ravno od pepeljenja je dobila ta sreda ime „pepelnična sreda“ ali pepelnica.“

Smešnica.

Neki laški plemenitnik pošlje svojiga noviga vertnarja na vert delat. De bi se pa sam njegove umetnosti in pridnosti prepričal, pride za njim. Ali kakó se plemenitnik začudi, ko vertnarja nekjer ne zapazi. Gleda in gleda semtertje po vertu, pa zastonj. Nazadnje ga vendar najde prav sladko spijočiga pod drevjem v senci. „Ti gerdi lenih“, zarezí nad njim, „nisi vredin da te solnce obsije“! „„Ravno zato““, odgovori urno zdramljeni vertnar, „„sim se v senco vlegel.““

Zastavica.

Živa imam noge štiri, mervta tri,
Vgani, dragi bravec, kak' se mi velí?

Kozá (živa) (živá) (kuzhínska posáda).

*) Plug, plužiti ste slovanski besédi, in ne ponarjeni po nemških „Pflug, pflug.“ Marveč so ti dve po unih; zakaj iz zgodovine vemo, da so Slovani poprej od Nemcov orali.